

Nyelvészkedjünk egy kicsit!

Itt az ideje, hogy figyeljünk azokra a szavakra is, amelyeket nap mint nap használunk.

Köszönöm a magyarázatokkal kapcsolatban beküldött véleményeket, ötleteket. Örömmel tapasztaltam, hogy a szakma egy jelentős hányada érzi és érti, hogy miért fontos, miért hasznos az idegen szakkifejezéseket lefordítani. Egyúttal be kell valljam, hogy sok olyan szóval találkoztunk, melyekhez nagyon nehezen találunk csak fordításokat, sőt, van néhány, melyhez eddig nem is sikerült megfelelő fordítást találnunk. Egy-két kérdéses szó kapcsán összegyűjtöttem a gondolatokat, kísérleteket, ismét kérek mindenkit, hogy ha van ideje, gondolkozzon el ezeken a szavakon, és írja meg nekünk, ha van jó ötlete.

Masquerading

A fogalom egy szolgáltatást takar, ennek lényege, hogy tetszőleges számú gépet egy kiszolgáló mögé rakunk (a kiszolgáló lesz az adott hálózati szakasz átjárója), de amikor a gépek a külső hálózattal akarnak beszélni, a kiszolgáló kezeli a kapcsolatot helyettük. A külső hálózat számára a kiszolgáló válaszol, ő alakítja át és közvetíti az adatokat.

Több fordítási kísérlet volt, az első vonal, maradjunk a legalább hasonló hangzású szavaknál, megbukott, a maszkolás értelmi ütközés miatt esett ki (a hálózat témakörében ugyanis már van maszkolás: *masking*), a maszkírozás és a maskarádézás egyéb okok miatt (értelem, magyarság stb.).

Jelenleg az értelem szerinti fordítások tűnnek befutónak, a rejtés, a bújtatás, a takarás és a képviselés. Ezek közül - remélhetőleg hamarosan - egy marad fenn, közös megegyezéssel. Végig kell gondolni azt is, hogy a szakszövegben hogyan fogalmazzuk meg, hogy például a *Sanci* gépnek Mormogi nyújtja ezt a szolgáltatást:

- Mormogi elrejtő Sancit, Sanci számára Mormogi nyújt rejtegetést...
- Mormogi bújtatja Sancit, Sanci számára Mormogi nyújt bújtatást...
- Mormogi takarja Sancit, Sanci számára Mormogi nyújt takarást...
- Mormogi képviseli Sancit, Sanci számára Mormogi nyújt képviselést..

Természetesen a példamondat is változtatható, hisz az utolsó részmondattal helyett mondhatjuk, hogy Sancit Mormogi képviseli (a külső hálózattal szemben) stb. Várom mindenki véleményét, kinek melyik változat tetszik legjobban (esetleg egy új kifejezés jutott eszébe)!

☞ www.linuxvilag.hu/nyelv/

Compatible

Ezt a szót a legtöbben leírjuk magyarul. Igen ám, de a rendkívül kényelmes megoldás nagy veszélyeket hord magában. Ha azt a nem jelentéktelen tényről félretesszük, hogy így nem magyarázást végzünk, még mindig ott marad a gond, hogy az angol annyira könnyed, pontatlan nyelv, hogy egy-egy szót sok értelemben használhat. Néhány helyzet, ahol a *compatible* szót az angol szaknyelvben használjuk:

- egy alkatrész egy bizonyos típusú gépbe beszerelhető
- két különböző típusú gép (néhány) alkatrésze egyikből a másikba áthelyezhető
- egy gép megfelel valamilyen előírásnak, szabványnak
- egy gép helyettesíteni tudja egy másik gép bizonyos szolgáltatásait
- egy gép saját sorozatának egyéb változatain futó programokat képes futtatni.

A példák között vannak hasonlóak, és a legtöbb átváltható a programok és a programmodulok világába. Gondolhatjuk tehát, hogy egy huzzárvágással elintézzük, mostantól mindegyikre leírjuk magyarul a *compatible* szót (hogy rövid vagy hosszú í-vel, az már egy másik történet), de vajon nem veszünk-e ezzel? Nemcsak a magyar nyelv színességéből, de a szaknyelv pontosságából is. Nézzük, milyen kísérletek voltak idáig, és hogy (szerintem) melyiket hol érdemes használni.

A csereszabatos volt az első nagy port felkeverő magyarázás. Ezt olyan helyzetekben ajánlom, amikor egy gép vagy egy program egy másik szolgáltatását ki tudja váltani, a két elem egymással kicserélhető. Például a PC-DOS és az MS-DOS (többnyire) csereszabatosak egymással. Elnézést, keresek egy linuxos példát is. A KDE és a Gnome egymással csereszabatosak az X szemszögéből. Az egy másik kérdés, hogy a külön az egyik vagy a másik környezetre írt programok néha nehezen kelthetők életre a másik környezetben... Később rájöttünk, hogy meddő dolog egy szóval helyettesíteni ezt a sok helyen használt fogalmat, és megjelentek a csak egy-két értelemben használatos szavak. Ilyen például a megfelelő. Ez akkor használható, ha egy gép vagy program eleget tesz valamilyen szabványban leírt követelményeknek, illetve ha például egy program egy másik program összes szolgáltatását képes nyújtani (itt csak egy irányban kell feltételezni a képességet). A Linux erősen törekszik, hogy POSIX-megfelelő legyen, a MESA megfelel az OpenGL szabványnak, tehát OpenGL-megfelelő.

Még egy kemény dió maradt, amikor két program vagy alkatrész képes egymással kapcsolatot tartani, együtt dolgozni. Erre a változatra az együttműködő (együttműködésre alkalmas), illetve az összeférő szavakat ajánlom. A két program képes az együttműködésre, mindkét program képes egyszerre ugyanazon szabályok szerint kezelni egy eszközt, egymással összeférnek. Egy SCSI lemez és egy SCSI lapolvasó (jó esetben) összeférnek.

Gondoljuk csak át ezt a példát! A SCSI kártya, a lemez és a lapolvasó is SCSI-megfelelő, az eszközök egymással képesek együttműködni, a kártyára kötött két eszköz összefér. Ezek nem egyértelmű tények, hiszen a három közül bármelyik lehet hamis, míg a másik kettő igaz.

Hardware, Software

Idáig nehézségekről beszéltem, ez már komoly kihívás. Nemcsak azért, mert iszonyúan általános értelmű szavakról beszélünk, és nemcsak azért, mert már mindenki ismeri és gyakran használja

ezeket a szavakat, hanem azért is, mert a szóbokor mellé az angol nyelvtérleteken nap mint nap hozzácsapnak még egy-két szót. Ilyenek például a *freeware* (ingyenes), a *shareware* (próbaváltozat), a *bookware* (a program használatának feltétele egy bizonyos könyv megvásárlása) és általában bármi, ami feltétele az adott program vagy eszköz hivatalos használatának, megtoldva a *-ware* végződéssel. Még egyszer térjünk vissza arra, hogy miért is fontos ezek helyett magyar szavakat használni. Akit még mindig nem győztem meg, kérem, forduljon egy ismerőséhez, és mondja a következőt: „Te figyelj! Hogyan határozna meg pontosan a *hardware* szó jelentését?” Ha rendszergazda, viccesen azt válaszolja majd: „A *hardware* az, amibe bele lehet rúgni...” Tehát bármi, ami tárgy. Esetleg feltétel még, hogy kapcsolatban legyen a számítástechnikával, de ez már csak honi pontosítás. A *software* szóra még pontatlanabb meghatározást kapunk: „Ami nem *hardware*”. Ezel leegyszerűsítettük a világot, és kiváltottuk a ketyere és az akármí szavakat két angol szóval. Ebben az esetben sem hoztak megváltást az általános értelmű magyar szavak. Az egyik bökkenő az volt, hogy a *hardware* jelenthet egy gépet, egy vállalatnál megtalálható minden számítástechnikai eszközt, de akár egy önmagában használhatatlan monitorkártyát vagy memóriamodult is. Ugyanez a széles értelmezés igaz a *software*-re is. De mit is tudunk használni? Alkatrész, eszköz, gép, géppark, hálózati elem, vagy megadhatjuk a szóban forgó elemet: kártya, alaplap, modul. Ha meg akarjuk adni, hogy legalább milyen gép kell egy program futtatásához milyen gép szükséges: igényelt/szükséges géptípus, gépkövetelmények, legkisebb kiépítés, gépigény stb. Ha általánosan akarunk beszélni, használhatjuk a *vas* szót hibás alkatrészekre pedig hivatkozhatunk vadállatok nevével (például szarvas). És a „minden más”? Program, alkalmazás, rendszer, modul, csomag, elem. Ha esetleg valakinek vannak további ötletei, kérem, írja meg nekem. Kíváncsi vagyok, találunk-e még szép magyar kifejezéseket?

License

Hoppá, még egy darázs-fészék! Ezzel nem bírtunk megküzdeni, leginkább azért nem, mert nem találtunk rá olyan szót, ami értelmileg fedné a jelentését. A fő gond itt is az, hogy ugyanazt a szót használja az angol több fogalomra. Egyszerűsít, például a *license arrangement* és az *end user license* is gyakran egyszerűen csak *license*. Itt is az látszik a leghasználhatóbb útnak, ha az egyes előfordulásokat egyesével, értelem szerint fordítjuk. A *license* valahol a szerződés és az engedély között van (sőt, van, ahol licencszerződésről beszélnek...), és a tartalmától függően lehet felhasználói, felhasználási, üzemeltetési, karbantartási stb. De melyiket is használjuk? Ez ismét olyan kérdés, amit csak az idő old meg. Én addig is örömmel pártolom a felhasználási szerződést.

Cracker, Hacker, Geek

Többen kifogásolták hackerre adott fordítási javaslatomat. Igaz, többeknek viszont tetszett. Volt, aki azt írta, hogy a legjobb lenne, ha az egész fogalomkört fognánk és nagy ívben elfelejtetnénk, keresnénk találó szavakat, és mondandókhöz illetve mindig a megfelelőit használnánk. Szomorúan intenék búcsút a betyárnak, a csibész is hasonló sorsra szánták, de mielőtt végleg feladom, kérek mindenkit, ha jó ötlete van, ossza meg velem! Álljon itt a fogalmakról egy-egy rövid értelmezés (köszönöm a geek pontos felkutatását *Mészáros Gergelynek*):

- **CRACKER:** Rendszerek, programok stb. feltörésére, védelmi vonalának hatástalanítására, áttörésére szakosodott ember, általában javak tisztességtelen úton történő szerzésének reményében tevékenykedik.

- **HACKER:** Általában szakmailag magasan képzett ember, többnyire rendszergazda, hálózati felügyelő vagy programozó, aki szabadidejében biztonsági kérdésekkel foglalkozik, rendszerek biztonsági réseinek feltárásában, a hibák kiküszöbölésében segít. Többnyire szívességből, nem anyagi megfontolásból és nem pusztító célzattal tevékenykedik.
- **GEEK:** A számítástechnika világában élő, egy viszonylag zárt baráti körben mozgó, elsősorban az informatika világára figyelő ember. Lényegében bárki, akinek a hobbija, sőt, az élete a számítástechnika, és bármikor órákat el tud beszélni a legújabb fejlesztésekről. Már kaptam egy-két javaslatot: kockafejű, bitagyú, gépőrült, fanatikus. A hírek szerint a *geekest geek* Jon „maddog” Hall, a Linux egyik fő személyisége.
- **SCRIPT KIDDIE:** Egy új keletű kifejezés, azokra a személyekre mondják, akik unalmukban különböző rendszerbiztonsági hézagokat feltáró vagy kihatoló programokkal rendszereket akarnak feltörni. A név hangulatát erősíti, hogy általában gyermekes lelkületű és céltalan (vagánykodó) emberekről van szó, akik a számítástechnikához nem is értenek olyan szinten, hogy komoly hasznot húzhasanak a betörésekből. Egy vicc is kering, ami állítólag az első script kiddie nyilvános megszólalása volt az egyik levelezési listán: „Vagesz, feltörtem a Pentagon gépét ezzel a programmal, ami a listán lejtött tegnap! De mondjátok csak, hogyan lehet lemásolni fájlokat a feltört gépről?”

Természetesen sok olyan fordítás van ebben a lapban is, ami számunkra is új. Mivel nem vagyunk tévedhetetlenek, könnyen lehet, hogy bizonyos szavakat tévesen vagy nem érthetően fordítunk. Sok olyan fordítás is előfordul, melyekről még nem kaptunk visszajelzést (ilyen szavak tucatjával vannak a 25. oldalon kezdődő *SDL gyorstalpaló* című cikkben, vagy a 40. oldalon kezdődő *Linux és videóban*). Kíváncsi vagyok, hogy aki a boncolgatott témákhoz ért, a magyarázott szavakat megérti-e, illetve aki nem ismerős a területen, rá tud-e jönni, hogy melyik fogalom mit takar? Tényleg, valakinek nincs egy jó ötlete a set-top box-ra? Ez az eszköz egy „a tévé tetejére helyezhető” doboz, ami lehet videó, játékgép, zenedoboz, vagy bármilyen, általában a multimédia témakörébe tartozó szolgáltatást biztosít.

Mindenkinek kellemes és hasznos linuxozást kívánok ebben az új évvezredben is!

Szy György
a Linuxvilág főszerkesztője, a Kiskapu Kiadó vezetője. Mindenki véleményét és levelét örömmel várja az alábbi levélcímen: Szy.Gyorgy@linuxvilag.hu

Kapcsolódó címek

A Linuxvilág honlapja:

➔ <http://www.linuxvilag.hu/>

A Magyar Linux Projekt honlapja:

➔ <http://magyar.linux.hu/>

